

До Спеціалізованої вченої ради
К 70.895.02
Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата юридичних наук

Яруніва Михайла Івановича

на дисертацію Базарника Богдана Ігоровича

«Професіоналізація суддів в контексті сучасного реформування:

філософсько-правові аспекти»,

поданої на захист до Спеціалізованої вченої ради К 70.895.02

у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова

на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

зі спеціальності 12.00.12 – філософія права

Актуальність теми дисертаційного дослідження Б.І. Базарника обумовлена становленням в Україні незалежної судової влади, посиленням її статусу в системі поділу влади. Незважаючи на те, що в Україні, як і в інших країнах романо-германської правової сім'ї, питання про професіоналізацію суддів у філософії права залишається дискусійним, на практиці воно вже стало доконаним фактом. Причому останнім часом в Україні сформувалася значна нормативно-правова база, яка зумовлює підвищення ефективності професіоналізації суддів. Усі ці процеси потребують цілісного філософсько-правового осмислення, що надає дисертаційній роботі Б.І. Базарника належної актуальності і новизни.

Дисертант ставить перед собою мету здійснити філософсько-правовий аналіз базисних елементів правового статусу суддів, змоделювати процес формування професіоналізації суддів у контексті сучасного процесу реформування державно-правової сфери, із визначенням частин, які провокують формування професіоналізації суддів, та окресленням можливих варіантів впливу на неї (с. 4–5). Б.І. Базарник добре обізнаний про ступінь

розробленості проблеми професіоналізації суддів у вітчизняній юридичній науці, про що свідчить бібліографія, що включає 253 джерела.

Під час підготовки дисертації автором було опрацьовано значний нормативний матеріал (у тому числі законодавчі акти зарубіжних держав), а також судову практику. Усе це дозволило дисертанту успішно впоратися з поставленими дослідницькими завданнями, сформувавши самостійну наукову позицію і зробити достовірні та обґрунтовані висновки.

Підготовлена Б.І. Базарником дисертація повністю відповідає спеціальності 12.00.12, за якою вона представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатка. Загальний обсяг дисертації – 216 сторінок, з яких 24 складає список використаних джерел.

У розділі 1 «Теоретико-правовий дискурс щодо проблематики професіоналізації суддів» Б.І. Базарник звертається до проблеми доктринального обґрунтування професіоналізації суддів у філософсько-правовому вимірі. У підрозділ 1.1 узагальнено наукові погляди і концепції професіоналізації суддів як філософсько-правового явища. У підрозділі 1.2 розкрито методологію дослідження та зазначено, що для дослідження професіоналізації суддів використано як загальні методи (аналіз і синтез, сходження від абстрактного до конкретного), так і вузькогалузеві (філософія права – синергетичний). Така побудова дослідження забезпечила його багатогранність та можливість детального висвітлення проблеми професіоналізації суддів.

У Розділі 2 автор проаналізував особливості професіоналізації суддів у вітчизняній системі правосуддя. У підрозділі 2.1 описано систему підготовки професійних суддів. Особливої уваги заслуговує розгляд особистісних і функціональних детермінантів професіоналізації суддів (підрозділ 2.2). Зокрема, акцентовано, що особистісні та функціональні детермінанти судді визначаються: якісним професійно-психологічним відбором претендентів, який

дає змогу діагностувати у них схильність, задатки і придатність до цієї професії як передумови формування готовності та адаптації до специфічних умов професії; ефективною професійно-психологічною підготовкою, спрямованою як на розвиток і вдосконалення професійно важливих якостей, так і на формування професійно-психологічної компетентності; набутим позитивним особистим професійним досвідом суддівської діяльності за різних умов та обставин; високою внутрішньою професійною мотивацією фахівця до самореалізації власного особистісного потенціалу саме в суддівській діяльності.

В останньому підрозділі другого розділу дисертації обґрунтовано необхідність якісного компетентнісного удосконалення системи формування суддівського корпусу з максимальним урахуванням сучасних ризиків та глобальних викликів.

У Розділі 3 розглядаються напрями удосконалення професіоналізації суддів у контексті реформування вітчизняного судочинства. У підрозділі 3.1 досліджено сучасний стан професійно-психологічної підготовки суддів. Варто визнати слушною пропозицію автора щодо запровадження в освітньому процесі Національної школи суддів України спеціального курсу «Професійно-психологічна підготовка судді». Практичне спрямування зазначеного курсу дозволить орієнтувати підготовку суддів на формування у них професійно-психологічної готовності до адекватного сприйняття соціономічних особливостей суддівської діяльності. Підрозділ 3.2 присвячений аналізу професійної деформації суддів та її превенції. Предметом дослідження у підрозділі 3.3 є організаційно-правові заходи професіоналізації суддів в умовах реформування законодавства щодо судоустрою.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації та не виходить за межі мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження. Дисертація та автореферат презентують самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяють констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження.

Отже, ступінь наукової новизни проведеного дослідження, сформульованих у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає чинним вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Разом із тим, позитивно оцінюючи дослідження Базарника Богдана Ігоровича, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні положення, що потребують авторських пояснень під час прилюдного захисту дисертації. У їх числі такі:

1. До переліку загальнонаукових методів дисертант включає діалектичний, системний і формально-логічний методи. У систему загальнонаукових методів входять методи, які застосовуються в усіх науках без винятку, але застосовуються лише на одній, певній стадії, процедурі наукового пізнання (аналіз, синтез, порівняння та ін.). Діалектичний метод застосовується не лише у всіх науках, а й на всіх стадіях і в усіх процедурах наукового пізнання. Тому він є особливим методом наукового пізнання і в групу загальних методів категорично входити не може. Ба більше того, вбачається доречним хоча б у загальних рисах у тексті автореферату та дисертації охарактеризувати генезис діалектики як методу пізнання, звуживши горизонт наукового пошуку до з'ясування суто інструментальної ролі діалектичного методу у правознавстві, акцентувавши увагу на періодах розвитку філософської думки, у які діалектика як метод пізнання суцього набула відносно завершеного вигляду, на підставі чого визначити межі її застосування як наукового методу, і ту її форму, яка може прислужитись у сучасних правових дослідженнях.

2. В Україні, з огляду на розвиток громадянського суспільства у проєвропейському напрямі, особливо після Революції гідності настав час для комплексного реформування суспільних і державних інституцій. Однією з ключових реформ повинна була стати реформа судової влади та протидії корупції. Доводиться констатувати, що невдало реалізована 2010 року судова реформа значною мірою спричинила руйнування судової влади. Прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» негативно вплинуло на органи суддівського самоврядування: вони стали повністю залежними від політичної

влади. Політичні принципи формування Вищої ради юстиції та нечітко сформульовані підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності призвели до того, що судді фактично втратили гарантії незалежності своєї діяльності. Механізм добору суддів характеризувався зловживаннями з боку органів, відповідальних за цю процедуру. З огляду на це, в опонованій дисертаційній роботі, адже вона присвячена саме окресленій тематиці, було б логічним проаналізувати практику добору суддів і оцінювання їхньої діяльності у період 2014–2019 рр. Було б доцільним запропонувати авторські рекомендації щодо запровадження сталого механізму і процедурної бази для кваліфікаційного оцінювання суддів, які відповідатимуть міжнародним стандартам, проаналізувати та систематизувати виклики та ймовірні ризики, пов'язані з кваліфікаційним оцінюванням суддів, з огляду на практику Європейського суду з прав людини тощо.

3. Однією з ключових проблем є невизначеність основоположних понять професійної кваліфікації судді. У ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначено вимоги до кандидатів на посаду судді, а саме: на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. У ст. 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 року, який нині втратив чинність, передбачалось, що на посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою. Як бачимо, новелою є поява серед критеріїв відбору суддів таких якостей кандидата, як «компетентність» та «добросовісність». З огляду на це, зважаючи на загальнотеоретичний, філософсько-правовий дискурс дисертаційної роботи, доцільним було б приділити більшу увагу сутності вказаних понять, не

обмежуючись загальною вказівкою на деякі правові акти України і деяких зарубіжних країн, що б значно посилило якість і рівень наукової розвідки.

Висловлені зауваження та питання є дискусійними, не мають принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації загалом. Основні концептуальні висновки дисертанта логічні, достовірні, відрізняються науковою новизною і свідчать про особистий внесок автора в наукове дослідження проблеми професіоналізації суддів у контексті сучасного реформування.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація на тему «Професіоналізація суддів в контексті сучасного реформування: філософсько-правові аспекти», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, відповідає пп. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (з наступними змінами), а її автор – Базарник Богдан Ігорович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права.

Офіційний опонент:

*старший викладач кафедри
філософія та політології
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук*

М. І. Ярунів

